

POSITION PAPER

rondetafelgesprek over de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK) - 12 oktober 2023

mr. drs. F.B. (Fedde) Dijkstra

- voorzitter Orde van Registertolken en -vertalers (ORT&V)
- C1-registertolk Fries en Duits
- registervertaler Fries en Duits

Noodzakelijke maatregelen voor de inzet van tolken Fries en handhaving van het Handvest voor Regionale talen of Talen van Minderheden (Raad van Europa)

De inzet van een tolk Fries bij een rechtszitting heeft een ander doel dan de inzet van een tolk in een andere taal. De tolk Fries wordt niet ingezet om de verdachte of Friestalige procesdeelnemer te kunnen laten verstaan wat de rechter(s), OVJ, AG zeggen, maar uitsluitend om de rechter(s), OVJ, AG en griffier en eventuele andere procesdeelnemers te kunnen laten verstaan wat de verdachte of Friestalige procesdeelnemer zegt. Daarbij is het voor een vlotte voortgang van de zitting wenselijk om de tolk Fries simultaan naar het Nederlands te laten tolken. Veel rechters denken dat de tolk Fries ook naar het Fries gaat vertolken. Dat is niet het geval. De tolk Fries tolkt ter zitting niet in beide taalrichtingen, maar uitsluitend naar het Nederlands ten behoeve van de rechter(s), OVJ, AG, griffier en eventuele andere procesdeelnemers zoals advocaten en benadeelde partijen.

Maatregelen zijn noodzakelijk, omdat:

- C1-registertolken niet meer willen werken voor het sinds 1981 nooit geïndexeerde tarief en het OM sinds de invoering van het Btis-minimumtarief niet bereid is om de tolken meer te betalen dan het Btis-minimumtarief en na aanbesteding van tolkdiensten voor strafrechtzittingen ook bemiddelaars niet bereid zullen zijn een geïndexeerd tarief te betalen
- Friestalige procesdeelnemers vaak bang zijn voor een slechtere uitkomst van hun proces als ze zich in de zittingszaal van het Fries bedienen
- Rechters procesdeelnemers ontmoedigen om Fries te spreken
- Rechters de tolk Fries naar huis sturen, omdat de Friestalige verdachten/procesdeelnemers Nederlands kunnen verstaan en daarmee de verdachten/procesdeelnemers dwingen Nederlands te spreken
- Rechters veelal de rol van de tolk Fries niet begrijpen
- De kennis over de inhoud van het Handvest voor Regionale talen of Talen van Minderheden bij de rechterlijke macht veelal niet aanwezig is

Rechters

- **Fluisterset.** Maak het voor iedere procesdeelnemer die niet 100% Fries verstaat verplicht een ontvanger met oortjes te accepteren en te gebruiken.
- **Nederlands.** Leg in de procesregels vast dat voorzitters nooit aan Friestalige verdachten/procesdeelnemers vragen of ze misschien ook Nederlands kunnen spreken en verstaan. Rechters dienen op de hoogte te zijn van de taalrechten van Friestalige Nederlanders. Verplicht rechters Friestalige verdachten op hun gemak te stellen door hen te laten zeggen dat het gebruik van de Friese taal geen enkele invloed zal hebben op het vonnis, het arrest of op de te nemen beslissing.

Tolken

- **Tolkenvergoeding.** Indexeer de tolkenvergoeding van 1981 en maak het geïndexeerde bedrag het minimumuurtarief voor C1-registertolken (of beter nog: maak van het geïndexeerde tarief een vast wettelijk tarief) en doe hetzelfde met de voorrijkostenvergoeding en reistijd-/reiskostenvergoeding. Betaal de C1-registertolken per opdracht minimaal één uur uit, draai de 'betaling per minuut' terug en betaal tolken na het eerste uur per begonnen halfuur de helft van dat uurtarief.
- **Marktwerking.** Verplicht de bemiddelaars een C1-registertolk te leveren, ook als dat voor de bemiddelaars betekent dat ze bij inzet van de goedkoopste beschikbare C1-registertolk Fries geen winst maken. (De tolken Fries zullen geen onredelijke tarieven vragen: zie benodigde maatregel onder 'Tolkenvergoeding'.)
- **C1-registertolken.**
 - o Bij beschikbaarheid van een C1-registertolk dient altijd een C1-registertolk te worden ingeschakeld. Een voor het OM of de bemiddelaar te hoog tarief van de C1-registertolk betekent nooit dat er geen C1-registertolk beschikbaar is en dus zal er door het OM of de bemiddelaar een C1-registertolk moeten worden ingezet. Dat is het principe van marktwerking.
 - o Verplicht de bemiddelaars en het OM bij tolkopdrachten altijd eerst alle in het register opgenomen C1-registertolken te benaderen alvorens eventueel B2-registertolken, noodlijsttolken of erger nog 'mensen van de straat' als tolk op te roepen.
- **Registervertalers.** Verplicht bij vertaalopdrachten uit of naar het Fries de bemiddelaars en het OM altijd eerst de in het register opgenomen registervertalers te benaderen alvorens eventueel registertolken of anderen te benaderen.
- **Inzet tolk Fries:** Zorg ervoor dat er alles aan wordt gedaan dat er bij zittingen waarbij de verwachting is dat er Fries zal worden gesproken en waarbij vooraf bekend is dat niet iedere procesdeelnemer 100% Fries verstaat altijd een C1-registertolk Fries wordt opgeroepen om zo de rechten van de Friestalige(n) en ter zitting Friessprekende verdachte(n)/procesdeelnemer(s) volledig te waarborgen.